

**Philippi Ecclesiae Eystettensis XXXIX. Episcopi. De
Eivsdem Ecclesiae Divis Tvtelaribvs. S. Richardo. S.
Willibaldo. S. Wvnibaldo. S. Walpvrga. Commentarius
nunc primum evulgatus**

Philipp <Eichstätt, Bischof>

Ingolstadii, 1617

VIII. De ingressu S. VWillibldi in Monasterium: Et num vetera Monasteria nil aliud fuerint, quàm scholæ litterariæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70477](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70477)

In manuscripto codice Monasterij Walpurgini, quod est Eychstadij, quo vita S. Walpurgis continetur, quidam ubi de obitu agitur, ad marginem adscripsit: *obiit anno DCC. LXXVI.* Ergo sexdecim annis post Wunibaldum, & quinquennio ante sanctum Willibaldum.

De anno ætatis & natalis S. Walpurgis nil meminime legere. Philippus in Commentario dicit, Willibaldum fuisse iuniorem Wunibaldo & Walpurga. Senior igitur Willibaldo Walpurgis.

CAPVT VIII.

*De ingressu S. Willibaldi in Monasterium:
Et num vetera Monasteria nil aliud
fuerint, quàm schola literaria.*

QUINTO ætatis anno consecrarunt parentes ex voto puerulum Willibaldum Monasterio Waltheimensi sub Abbate Egilvaldo. Si quæras, quo fine; respondebunt Catholici, ut pietate & doctrina erudiretur eousque, donec maturior factus, Deo in perpetuum ex S. Benedicti norma & disciplina sese obligaret. At Hæretici longè aliud responsum dabunt, nempe Willibaldum eò missum, ut inibi literis & morum honestate informaretur; hisq; probè excultus Reipublicæ postea utilem operam nauaret; nam veterum Monachorum Monasteria nihil aliud fuisse, quàm scholas & publica ingenuarum disciplinarum gymnasia.

Si quis sciscitetur, num omnia antiquorum Monasteria fuerint scholæ: quidam ex heterodoxorum numero adeò effrenes & effrontes sunt, ut id de omnibus

bus

bus vniuersim affirmare videantur, quorum impudentiam refellunt tot millia Monasteria Ægypti, in quibus nullum penitus aliud erat studium, quàm dies noctesque precibus, psalmisq; recitandis vel decantandis impèdere; & statis insuper horis operi manuario vacare, imò ipse Magnus Antonius, tot Monachorum pater & Abbas celebratissimus, analphabetus, & literarum rudis erat. In Oxyrincho ciuitate Thebaidis decem millia Monachorum habitabant, vt testatur is, qui vidit, Ruffinus; apud quos solius pietatis scholæ; nullæ liberalium artium, Philosophiæ, aut Mathematicos, imò nec Theologiæ, quia quilibet illorum sufficere sibi credebatur: *Scire Iesum Christum, & hunc Crucifixum.* Exstât in Patrum vitis & alibi innumera Seniorum Monachorum ad iuniores tam aduenas, quàm inquilinos cohortationes, exstant Regulæ Monasticæ nominatim S. Pachomij & S. Basilij Magni; vbi nullum de studiis literarum studiosè persequendis verbum inuenies. Quis tamen sibi persuadeat, patres illos tam oscitantes fuisse, vt id, quod iudicio deliratorum istorum præcipuum Monachismi erat, in parænesibus & canonibus suis reticerent?

*Ruff. lib. 2. de
Vitis Patrum
cap. 5.*

Alij circumspectius stultescunt, præsertim Hospinianus Calvinista in Centone suo de origine Monachatus. *Pleraque Monasteria post Benedicti tempora fuisse scholas, ait, pleraque; non; omnia. Ait, Post tempora Benedicti. Non ergo illa, quæ tempora S. Benedicti antecesserunt. Quo tamen temperamento falsitatem minime effugit; nullum enim Monasterium qua Monasterium, schola seu gymnasium literarium fuit; aliud enim est Monasterium, aliud gymnasium literis dictum. Aliud, gymnasta Monasticus; aliud, gymnasta lite-*

literarius: Ille quarealis, soli Deo vacat, Ille etiam licet
ris partim discendis, partim docendis, licet non nisi
amore Dei.

Non displicet Hospiniano vsquequaque politica,
quam sua in Regula D. Benedictus præscripsit: Et si
Calvinianus limam adhibere permetteretur, fortassis
eam regulam edolaret, quæ Sectatores etiam in Cal-
uini lustris inueniret. Ante omnia autem Calvinisti-
ca lima Abbati, Priori, Decano, & quidquid huius
generis est, vxores daret: quia hominem esse solum,
non est bonum: quod quomodo à Benedicto negle-
ctum sit, miratur proculdubio Hospinianus, cum al-
lio qui minutatim quædam longè minutioris momē-
ti præscribat & definiat, quàm sit istud, quod, si Lu-
thero eiusque discipulis fides habetur, ex omnibus
ad humanam vitam necessariis, maximè est necessa-
rium.

Illud præterea, iudicio Calvinistæ ab eodem Be-
nedicto culpabiliter sancitum est, vt nō nisi duo pul-
mentaria fratribus apponantur, indicta à carnibus tu-
gi abstinentia, vt alia plurima huius generis, limæ, vel
potius runcinæ in Regula Benedicti egētia si leamus;
quæ si castigarentur; iam noua ex recocti Canonis
præscripto Benedictina Monasteria emergere cerne-
remus, qualia nimirum aliqua sunt ex illis, quæ Hæ-
resis occupauit, potissimum in ditione Wirtembergi-
ca; vbi Barbiger Prædicans Abbas cum sua *Prædican-*
tissa, Abbatissa, & numerosa prole, additis aliquot sti-
pendiariis & scholaribus, conuentum conficiunt, nō
exclusis tamen *Prouisoribus*, *Padonomis*, *Locatis*, *Cantori-*
bus, & id genus aliis pedancis Magistellis, qui & ipsi
pro sua quisque parte operam sedulam cum suis *Enis*
&

& eos in nauant, vt Monasteriis, quæ tenent, noui semper *Conuentuales* succrescant. Qualia Monasteria si S. Benedictus, S. Willibaldus, aut S. Wunibaldus iam aspicerent, an non potius pro speluncis prædonum, quàm pro cultus diuini domiciliis ducerent? Insignita profectò impudentia est, dicere, veterum, maximè post S. Benedicti ætatem, Monasteria, nil nisi scholas fuisse, & quidem tales scholas, quales isti nobis in multis abs se inuasis & direptis Monasteriis representant; de quibus prisci & sancti illi Monachi, ne per somnium quidem vnquam cogitarunt.

Sed rem ipsam accipe; quæ ita habet. Olim Monasteriis præcipuè Benedictinis, adiunctæ erant scholæ: quod nemo negat, in quibus & tenerior ætas ad ætatulæ huic consentaneas literas informabatur; & maturior ad maturiores ac seueriores.

Obseruabatur hîc accuratè, quod à Philone in libro de Agricultura traditum est: *Primum inseram*, inquit, *in puerilis ætatis animas surculos, quorum fructus ipsas enutriet: sunt autem hi: scribendi legendi quæ certâ industria; eorum, quæ apud sapientes Poëtas habentur, diligens scrutatio, geometria, oratoriae facultatis meditatio, & vniuersa liberalis musica: in iuueniles verò ac viriles iam meliores perfectiores quæ inseram, nempe prudentiæ plantam, fortitudinis, temperantiæ, iustitiæ, omnis quæ virtutis. Et in his Monasticis scholis vnusquisque factitabat, quod ab eodem Philone in libro de somniis scribitur: Sumens enim à puerili grammatica has duo prima; scribendi legendi quæ facultatem, à perfectiore poematum notitiâ & antiquitatum memoriam, ab Arithmetica & Geometria certitudinem in iudicio proportionum & ratiocinationum, à musica rhythmos, metra concinna, colores, tonos, melos coniunctum & disjunctum;*

b

etiam;

Etum; à rhetorica inuentionem, elocationem, ordinem, dispositionem, memoriam, pronunciationem; à Philosophia, quidquid in his prætermisum est, & reliqua quibus constat vita hominum, unum opus floridissimum conficit, nimirum eruditionem variam. Præerant scholæ doctissimi quique & probatissimi Monachi, hoc tamen discrimine, saltem aliquibus locis, vt duplices essent scholæ; aliæ internæ, Religiosis erudiendis dicatæ; aliæ externæ, in queis seculares, procerumque & nobilium liberi instituebantur: quam scholarum distinctionem reperies apud Ekerhardum in B. Notkeri vita. Scholæ Monasticæ præfuit olim in Anglia Venerabilis Beda, vt & Albinus Flaccus, qui in Galliam Turonos translatus docendi munus non deseruit; de quo ipse metepist. I. ad Carolum Magnum isthæc. *Ego Flaccus vester secundum exhortationem & bonam voluntatem vestram, aliis per te cta S. Martini sanctarum mella scripturarum ministrare satago: alios vetere disciplinarum mero inebriare studeo: alios grammaticæ subtilitatis enutrire pomis incipiam. Quosdam stellarum ordine, ceu picto cuiuslibet magnæ domus culmine, illuminare gestio. Plurima plurimis factus, vt plurimos ad profectum sanctæ Dei Ecclesiæ, & ad decorum Imperialis regni vestri erudiã, ne sit vacua Dei omnipotentis in me gratia, nec vestra bonitatis largitio inanis.* Hæc Albinus Flaccus. Quem tanti nominis & existimationis virum nec puduit, nec piguit ipsa literarum elementa iuuentuti exponere; non tantum voce in schola, sed & scriptis commentariis generatim quidem de septem Artibus liberalibus, speciatim autem de Grammatica, Rhetorica, Dialectica, quod à Venerabili Beda prius quoque præstitum fuit; sed multò vberius, cum non pauca opuscula, quæ ad Mathesin & Philosophiam spectant,

in gratiam presentium & futurorum discipulorum elucubraverit.

Præclare de hoc Scholarum Monasticarum instituto Trithemius in Chronico Hirsaugiensi ad annum Domini DCCC. XC. *Erat his temporibus in Monasteriis nostri ordinis hæc cōsuetudo celeberrima, ut schola monachorum in singulis pænè cænobiis haberentur, quibus non seculares homines, sed monachi moribus & eruditione præficiebantur nominatissimi: qui non solum in diuinis scripturis docti essent, verum etiam in Mathematica, Astronomia, Arithmetica, Geometrica, Musica, Rethorica, Poësi, & in cæteris omnibus secularis literaturæ scientiis eruditissimi haberentur. Et his multi non solum in Romanâ linguâ docti erant, sed etiam Hebraica, Græca & Arabica peritissimi, quod ex eorum opusculis facile dignoscitur: quanquam vitio scriptorum, qui à primæ institutione præceptorum paulatim degenerare cæperunt, pauca exemplaria nostris temporibus emendata reperiantur. Quoties autem idoneum ad hanc subeundam provinciam in suo cænobio Monachum Abbas minimè habuisset, de aliquo alio monasterio petere aptum, non erat verendum. Maximum enim dedecus indicabant, dociles animos monachorum negligere, quos ut moribus & literis bene instituere possent, nullis laboribus, nullis parcebant impensis. Sic namque doctissimus ille Monachus Gemblacensis Sigebertus, multo tempore in cænobio S. Vincentij Metensi, monachorum præceptor, quanquam de alio monasterio, fuit. Ita Strabus Monachus Fuldenis in Hirsfeldia, Notgerus S. Galli in Stabulauis, Albinus Monachus Anglicus in Fulda, Milo S. Amandi in Corbeia, atque alij complures in aliis monasteriis, docendi ad tempus tenuerunt officium, ubi conuersionis primordia non sumpserunt. Hæc autem consuetudo sanctissima primum in Anglia cæpit, ubi venerabilis ille Monachus,*

& Presbyter Beda monachorum institutor factus, multos post se doctissimos reliquit discipulos. Quantum verò hac monachorum institutio ordini nostro profuerit, nemo ignorat, qui veterum historias studiosius reuoluit. Multi enim ex monachis propter scientiam literarum incomparabilem ad episcopatus honorem sublimati fuerunt, qui ordinem nostrum vita & doctrina mirabiliter illustrarunt.

Et ne miremur, Willibaldum tantillum, hoc est, quinquennem Monasticæ vitæ consecratum tantos in literarum studiis progressus fecisse, audi quid idem Trithemius scriptum reliquerit. Succedente tempore summum Monachis erat studium scripturarum, & in omnibus doctrinis bonarum artium amor discendi continuus. Nam qui docti ad conuersionem venerant, iunioribus fratribus præcepta discendi vtiliter ministrabant. Nec minor atque proficiendi desiderium impedire potuit: quæ magistrorum imperioregebatur. Vt verò paucos è pluribus in exemplum demus, Bonifacium & Rabanum Archiepiscopos Moguntinos, Bedam quoque presbyterum intueamur: quorum primus Bonifacius adhuc puer quinque annorum, in Anglia monasterio traditur: ubi in tantum profecit iugi studio scripturarum, ut Doctus & Apostolus Germanorum habeatur, &c. Rabanus etiam, qui eidem Bonifacio in Archiepiscopatu sextus ex ordine successit, in monasterio Fuldensi puer ad conuersionem venit, qui quantum in scripturarum scientia profecerit, infinita penè testantur volumina, quæ composuit. Et non solum in expositione sacrarum literarum, sed etiam in omnibus humanitatis artibus peritissimus fuit, &c. Beda Monachus & Presbyter venerabilis, toto notus in orbe, cum esset annorum septem à parentibus Cænobio traditur: cuius opera in vniuersa Ecclesia laudibus attolluntur. Hi sanctissimi viri, atque in scripturis peritissimi doctores, quidquid de scientia scriptura-

rum

Trithem. lib. 1. de
Illustribus viris
Ord. S. Benedicti
cap. 6.

rum norunt, in monasteriis sub regula ordinis didicerunt. Non mittebantur causa discendi ad exterarum nationes, cum in cœnobiis semper haberent bonarum artium praeceptores. Taceo de cæteris pluribus eruditissimis viris, qui ad monasticam vitam in pueritia venientes, tam doctrina, quam sanctitate gloriosi effulserunt. Amor enim & usus discendi ætatis suppleant defectum.

Idem Abbas eodem loco: Iuniores fratres disciplinae instituebantur scholasticis, prout unicuique eorum conveniebant. Alij in Grammatica, alij in Orthographia; in Rhetorica nonnulli, vel Dialectica, quidam in Musica, Arithmetica, & arte Computistica; alij in Philosophia; atque alij in his iam fundati, ad scripturas introducebantur theoreticas. Nullus in cœnobiis locus dabatur otio, sed suis studiis atque laboribus singuli insistebant. Unde etiam multi sanctissimi doctissimi que in omni scientia scripturarum viri cum magna laude nominis sui & ordinis evaserunt. Hæc Trithemius. Quæ verissima esse fateamur, sed ita, ut simul fateamur, stultam esse hanc consecutionem: Monachi olim literis operam dabant, & in iisdem tam suos, quam alios diligenter instituebant, ergo Monasteria nil aliud erant, nisi schola. Insuper prorsus collectio, quia studia & scholæ tantum appendices quædam & adminicula vitæ monasticæ erant; quis enim abnuat, eruditionem, rerum que tam humanarum quam diuinarum cognitionem ad amorem Dei propriam que perfectionem plurimum conducere?

Quare idem Trithemius de priscis ordinis sui professoribus, simul & literarum cultoribus. *Trith. loc. citi*
Magna in eis feruebat deuotio: arsit in eorum mentibus regularis disciplina & zelus commendandus, qui eos nunquam sinebat esse otiosos: saluo enim officio diuino, cui omnes deuotè insistebant, de

b 3

reliquo

Cap. 10. 11. 12.

reliquo Monachi studio vacabant scripturarum, quibus non solum illuminabantur intellectu, sed etiam compungebantur affectu. Verum de scholis Monasticis præcipue Fuldenſibus, operæ pretium erit legere, quæ noſter Chriſtophorus Brovverus lib. 1. Antiquitatum Fuldenſium eruditè ſcripſit.

Simili ſacuitate perſuadere nobis conantur Sectarij Collegia Clericorum, quæ nunc Cathedrales & Collegiatæ Eccleſiæ vulgò appellantur, nihil aliud fuiſſe, quàm ſcholas. Erratis profani. Scholæ non erant, ſed ſcholas adiunctas habebant, inſtituendis tam Clericis, quàm aliis ad ſcholas illas cõfluentibus, quibus præerat vnus ex canonicorum numero, cui hodieque *Scholaflici* nomen: quorum Collegiorum primarius finis non erat ſtudiis incumbere, ſed officia diuina peragere, Dei que laudibus decantandis & celebrandis ſtrenuè inſiſtere: ad quem finem certius & feliciter conſequendum, ſcholæ & literarum ſtudia, tanquam commodiſſima adiumenta adſciſcebantur. Quas inter ſcholas non inſimum olim locum tenebat Padebornenſis, de qua Auctor, qui res geſtas ſancti Meinverci Epifcopi Padebornenſis literis mandavit, in eiufdem præſulis vita iſthæc, *ſtudioꝝ multiplicia ſub eo floruerunt exercitia. Et bonæ indolis iuvenes & pueri ſtrenuè inſtituebantur, norma regulari proficientes haud ſegniter, in clauſtrali diſciplina, omniumq; literarum doctrina claruit hic, ſub ipſius Sororio Imado Epifcopo; ſub quo in Padebornenſi Eccleſia, publica floruerunt ſtudia: quando ibi Muſici fuerunt, & Dialectici enituerunt, Rhetorici, clariq; Grammatici; quando Magiſtri artium exercebant trinium, quibus omne ſtudium erat circa quadriuium. Vbi Mathematici claruerunt, & Aſtronomici habebantur; Phyſici atque*
Geome-

Geometrici, Viguit Horatius magnusq; Virgilius, Crispus & Salustius, & Urbanus Stadius. Ludusq; fuit, omnibus insudare versibus, & dictaminibus, iucundisque cantibus. Quorum in scriptura & pictura inguis instantia, claret multipliciter hodierna experientia, dum studium nobilium clericorum vsu perpenditur vtillum librorum.

Hæc differere placuit contra Nouatores occasione Monasticæ & Scholasticæ vitæ S. Willibaldi, quem ipse Hæreticus Lucas Osiander in Epitome historiæ Ecclesiasticæ fatetur habuisse ingenium ad omnes disciplinas promptum, neq; id Balæus aut Centuriatores diffidentur.

CAPVT IX.

De tempore, quo S. Villibaldus & S. Vvinnibaldus ex Anglia discesserunt. Et quid de eo tradat Marcellinus in vita S. Suiuiberti.

Mira, imò prorsus miracanit nobis Marcellinus, qui res gestas S. Suiuiberti in literas misit. Quæ si vera essent, ruerent multa, quæ nos nunc pro compertis reputamus. Id vt videas, adscribam. Marcellini verba; vbi tamen aliquid de Ekberto dixerò. Erat is sacerdos, miro desiderio Ethnicos ad Christianam religionem traducendi incensus; qui ipse met in Germaniam eius rei gratia proficisci cogitans, cœlesti visione retentus est; ergo cum ipse propositum suum exequi nequiret, tentauit in opus verbi mittere, viros sanctos & industrios, inquit Venerabilis Beda li. 5. hist. Eccl. c. 11. in quibus eximius Vvillibrordus presbyterij gradu & merito præfulgebat. Quorum cum Willibrordo duode-

Marcell. cap. 6.
Tomo. I. Suiuib.